

Asia: VN/33963/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Lukutaitokoulutuksen ja muun vapaan sivistystyön 100-prosenttisella valtionosuudella rahoitetun koulutuksen muuttaminen työvoimakoulutukseksi voi johtaa siihen, että osa koulutuksen kohderyhmistä jää koulutuksen ulkopuolelle. Esitys ei myöskään ota riittävästi huomioon niitä henkilöitä, joilla ei ole valmiuksia aktiiviseen työnhakuun tai joiden työmarkkinoille siirtyminen ei ole mahdollista erilaisten toimintakykyyn tai elämäntilanteeseen liittyvien haasteiden vuoksi.

Lukutaitokoulutuksen siirtäminen työvoimakoulutukseksi tukee lähtökohtaisesti tavoitetta koulutusten työelämälähtöisyyden vahvistamisesta. Lukutaitokoulutuksen osallistujat ovat pääosin haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä, joiden siirtyminen työmarkkinoille on usein pitkäkestoinen ja monivaiheinen prosessi. Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa on voitu toteuttaa lukutaitokoulutuksia joustavasti ja asiakaslähtöisesti.

Kokonaisuudessaan kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistamisen onnistuminen edellyttää riittävää valmistelua, selkeitä linjauksia sekä tiivistä yhteistyötä viranomaisten, koulutuksen järjestäjien ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa. Näin voidaan turvata sekä koulutusten laatu että kotoutujien yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua koulutukseen ja edetä omalla kotoutumispolullaan.

Uudistuksessa on tärkeää turvata vapaan sivistystyön asema osana palvelukokonaisuutta, sillä useat oppilaitokset ovat kuntien omistuksessa ja kunnilla tulee säilyä aito mahdollisuus kohdentaa rahoitusta kustannustehokkaasti paikallisten tarpeiden mukaisesti. Samalla on välttämätöntä huomioida uudistuksen vaikutukset kuntien hallinnolliseen työhön ja kustannuksiin, koska koulutusten hankinta ja hallinnointi, opiskelijavalintojen toteuttaminen sekä koulutuslausuntojen laatiminen lisäävät tehtäviä ja edellyttävät lisähenkilöresursseja hankintapalveluissa.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Rahoitusjärjestelmän selkiytyminen on hyvä asia, tällöin alueilla olisi entistä parempi näkemys rahoituksesta. Tällöin voidaan miettiä erilaisia palveluita asiakasryhmälle, supistaminen ei saa kuitenkaan vaarantaa laadukkaita ja oikea-aikaisia kotoutumispalveluita.

Laskennallisten korvausten avulla kunnissa pystytään järjestämään erilaista kotoutumisen edistävää toimintaa, esim. ohjaus ja neuvonta, täydentävää kielikoulutusta sekä yhteiskuntaorientaatiota. Laskennallisten korvausten leikkaus saattaa ajaa siihen, ettei kaikkia palveluita pystytä järjestämään.

Peruspalveluiden valtionosuuteen sisältyy laajasti eri käyttökohteita. Riittävyttä ja jakautumista haastavat kaupungin talouden erilaiset haasteet.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Velvoittavuuden lisääminen on kannatettavaa, kun palvelut on oikea-aikaisia ja asiakas pystyy velvoitteet täyttämään. On myös tärkeää, että kotoutumisen alkuvaiheen rahoitus turvataan. Tällöin palveluita voidaan tarjota asiakkaille oikea-aikaisesti. Tärkeää myös huomioida työvoiman ulkopuolella olevien palveluihin osallistumisen velvoittavuus ja mahdolliset menettelyt liittyen sanktioihin, näihin asioihin esitys ei ota kantaa.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

Tuki alkuvaiheessa on olennainen osa henkilön kotoutumista sekä vaikuttaa suurelta osin yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Viranomaisten roolien selkeytys on hyvä asia. Säästöjä haettaessa ja kunnan tehtäviä kevennettäessä, on myös tärkeää, että kaikki toimijat hoitavat omat tehtävänsä. Tällä hetkellä työvoimaviranomainen tekee ensimmäisellä tapaamisella alkuhaastattelun sekä kotoutumissuunnitelman. Tämän vuoksi, se ei tuo välttämättä näkyviä säästöjä. Työvoiman ulkopuolisten osalta molempien tekeminen samaan aikaan on työläs sekä raskas prosessi. Palvelutarpeen arvioissa saattaa esiintyä asioita, jotka vaativat verkoston kutsumista paikalle ennen kotoutumissuunnitelman tekoa. Tämän vuoksi samaan aikaan tekeminen on miltei mahdotonta.

Muut huomiot

On tärkeää, että lakimuutoksiin olisi riittävästi aikaa varautua, tällä hetkellä sitä ei ole. Kilpailutusprosessit kunnissa ovat pitkiä, jonka vuoksi on erityisesti kiinnitettävä huomiota palveluiden mahdolliselle uudelleen organisoinnille sekä turvata palveluiden katkeamattomuus.

